

Archiv obce Výrov

1916 - 1945 (1950)

Inventář

EL NAD č.: 172

AP č.: 186

Kateřina Nová, Petr Hubka, Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	5
III. Archivní charakteristika fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	5
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	5

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	6
---	---

Inventární seznam	8
--------------------------	----------

Tiráž	11
--------------	-----------

I. Vývoj původce fondu

Obec Výrov leží 3 km jihozápadně od Kralovic na katastrálním území Výrov u Kralovic o rozloze 8,24 km² v nadmořské výšce 448 m, zahrnuje tři lokality s relativně samostatnou historií, a to Výrov, Hadačku a Sechutice.

Historicky nejstarší Sechutice se poprvé v písemných pramenech objevují jako panovníkova ves darovaná nově založenému klášteru v Plasích roku 1145. Vesnici Výrov založili plaští cisterciáci pravděpodobně na konci 13. století a poprvé se připomíná v písemných pramenech roku 1307. Hadačka vznikla roku 1694 jako dominikální ves nad Výrovem pro robotníky v sechutickém dvoře. Na přelomu 18. a 19. století se rozrostla o kolonii Hančulka naproti zájezdnímu hostinci „Na Dyškánce“. V roce 1839 při vypracování stabilního katastru byly Sechutice jako vrchnostenský dvůr Metternichova plaského panství s okolními pozemky a Hadačka, již procházela stará zemská silnice z Plzně do Žatce a dále do Saska, začleněny do katastrálního území Výrov. Přesto byla Hadačce a Sechuticům ponechána samostatná společná řada popisných čísel domů. Před rokem 1850 Výrov společně s Hadačkou a Sechuticemi jako jedna katastrální obec náležel k plaskému panství kancléře Klementa Václava Lothara Metternicha-Winneburga.

Při konstituování obecního zřízení v roce 1850 se Výrov stal samostatnou místní obcí vymezenou uvedeným katastrálním územím v soudním i politickém okrese Kralovice v Plzeňském kraji. Obec si zřídila příslušné orgány, obecní úřad, volila obecní výbor (později zastupitelstvo), z jeho středu pak představenstvo (později radu) a představeného (neboli purkmistra či později starostu).

V polovině 19. století byl Výrov vesnicí typicky zemědělskou s dřevěnými obytnými domky a drobnými hospodářskými objekty. Jeho původní vzhled se měnil v druhé polovině 19. století; dřevěnou zástavbu postupně nahrazovaly kamenné či cihlové stavby. K tomu přispívaly také ničující požáry, které Výrov postihly v letech 1862, 1890 a 1911.

Od konce 50. let 19. století probíhala intenzivní výstavba státní silnice Plzeň – Teplice, která nahradila bývalou zemskou silnici. Nová komunikace vedla z Plzně přes Kaznějov, Plasy a Hadačku do Kralovic, kde měla odbočku na Rakovník, Slaný a Mělník. Na ni se v roce 1897 na Hadačce napojila nová okresní silnice vystavěná přes Výrov až do Koryt a Dobříče. Po vybudování lokální dráhy Mladotice – Rakovník, již stavitelé vedli přes někdejší Olšanskou oboru, kde vzniklo malé nádraží Trojany, si výrovská obec prosadila na Okresním zastupitelstvu v Kralovicích, aby v roce 1905 dalo vybudovat okresní silnici k této železniční stanici.

Stavební rozvoj obce vyžadoval množství stavebního materiálu. Zájem o cihly podnítil rolníky Štefily z Výrova čp. 5 a 6 k výstavbě cihelny „V Jamách“, avšak měla jen místní význam. V letech 1901-1902 si zdejší občané postavili uprostřed Výrova poměrně velkou kapli sv. Vojtěcha. Od té doby se zde pouť slaví vždy koncem dubna na sv. Vojtěcha. Kromě kaple byla obecním majetkem ve Výrově pastuška a obecní kovárna čp. 9 a 10, které byly zničeny požárem roku 1911.

Obyvatelé obce Výrova se živili vlastním zemědělstvím nebo využívali možností práce v okolních lesích, v sechutickém dvoře či v okolních drobných těžebních provozovnách na vitriolové rudy nebo uhlí. Rozvoj dopravy a průmyslu umožňoval zdejším občanům hledat pracovní příležitosti i mimo obec či blízké Kralovice, na které byl Výrov vázán různými funkcemi a službami. V Kralovicích měl poštovní úřad, obvodního lékaře, četnickou stanici a děti tam docházely do školy. Jen na krátkou dobu si Výrovští zřídili vlastní pokoutní školu, která fungovala dva roky, a to v letech 1869 až 1871 v čp. 32 „Na Zemance“ u Vopatů. Jestliže farní správou příslušel Výrov a část Hadačky, tedy původní zástavba z konce 17. a z 18. století, do Kralovic, pak Sechutice a tzv. Nová Hadačka, což byla zástavba z přelomu 18. a 19. století a novější stojící západně od Sechutického potoka, náležely až do roku 1934 katolickou církevní správou do Žebnice. Převedení i této části pod kralovickou farní správu mělo spíše formální ráz, neboť od 20. let 20. století většina obyvatel Hadačky přešla k nově vzniklé Církvi československé, která měla sídlo náboženské obce v Kralovicích.

Výrazného rozvoje dosáhla obec v době 1. republiky. Památce 13 padlým v 1. světové válce věnovala již roku 1922 nově postavený pomník na Hadačce. Poměrně velký stavební ruch v obci, zejména na Hadačce, započatý již v předválečných letech, se v novém rozsahu projevil především po provedené parcelaci sechutického dvora, kdy řada občanů získala stavební parcely. Při provádění první pozemkové reformy byl dvůr s pozemky roku 1924 podroben záboru a rozparcelován. Ze zabraných pozemků bylo použito 179,5 ha půdy na 93 drobných přídělů obyvatelům Bučku, Kopidel, Výrova a Hadačky, ovčín převzala obec se záměrem zřídit zde obecní byty, 116 ha půdy převedl pozemkový úřad

na tzv. zbytkový statek, který získal původní nájemce dvora Hugo Thieben. Nový majitel propachtoval dvůr záhy Miloslavu Štruncovi, který jako pachtýř židovského majetku za druhé světové války měl na statek uvalenu německou správu. Jestliže v roce 1910 měla Hadačka 46 domků, pak roku 1933 to bylo již 70 obytných domů. Poptávka po stavebním materiálu a službách podnítila rozvoj stavebních řemesel v místě. V roce 1927 zde vystavěl mistr tesařský Alois Král parní pilu. Rozvoj obce byl v meziválečném období završen elektrifikací, kterou provedly na obecní náklady roku 1937 Západočeské elektrárny. V tomto období byla také dokončena výstavba silniční sítě kolem Výrova. Roku 1933 dal okresní úřad vybudovat okresní silnici z Výrova do Bučku.

Kulturní a společenský život ve Výrově ovlivňovaly dva spolky, a to místní spolek dobrovolných hasičů, založený roku 1899, a divadelní spolek „Třebízský“, ustavený roku 1925. Jedinou kulturní institucí zde byla obecní knihovna, jejímž základem se stal dar 205 svazků od Františka Štefla, tajemníka zajišťovací banky z Prahy a výrovského rodáka, z roku 1898. Péči o ni převzal pak následujícího roku nově založený sbor dobrovolných hasičů.

Vývoj počtu obyvatel a domů v místní obci Výrov

počet	Výrov		Hadačka		Obec celkem	
	lidí	domů	lidí	domů	lidí	domů
Rok						
1850	-	<i>n</i>	-	<i>n</i>	511	<i>n</i>
1869	270	33	303	39	573	72
1880	244	36	323	45	567	81
1890	206	37	270	45	476	82
1900	222	39	280	45	502	84
1910	259	42	310	46	569	88
1921	260	44	304	47	564	91
1930	247	47	355	65	602	112
1950	163	46	280	70	443	116

Přehled doložených starostů obce

Rok	Starosta
? - 1912	Václav Vopat
1912 - 1913	Vojtěch Prusík
1913 - 1919	Václav Štefl
1919 - 1923	Antonín Bulín
1923 - 1929	Václav Vopat
1929 - 1938	Josef Čiha
1938 - 1945	Václav Vopat

II. Vývoj a dějiny fondu

Písemnosti byly po celou dobu fungování obecního úřadu pravděpodobně ukládány vždy u právě úřadujícího starosty. Po ukončení činnosti obecního úřadu převzal péči o obecní spisovnu Místní národní výbor (MNV) ve Výrově. MNV pokračoval ve vedení některých úředních knih, doloženo je to u pokladního deníku se záznamy z let 1945-1950 (inv. č. 11). Při první prohlídce spisovny MNV archivářem Okresního archivu v Plasích Jaroslavem Vavříkem 30. prosince 1953 byly k posouzení předloženy i dochované písemnosti obecního úřadu. Pro trvalé uložení v archivu byly z nich vytřídkeny 3 balíky písemného materiálu o fyzickém rozsahu 0,38 bm z let 1916-1945. Dodatečný zápis do knihy přírůstků (přírůstkové číslo 1035) byl pořízen v roce 1996.

První hrubé roztrídění archiválií provedl v roce 1956 Jaroslav Vavřík. O šest let později na jeho práci navázal jeho nástupce okresní archivář JUDr. Josef Pankraz, který fond uspořádal a sestavil soupis písemností Obecní úřad Výrov 1916-1945. V roce 2000 byl v souladu s metodickým návodem na pořádání a inventarizaci archivních fondů, vydaným archivní správou Ministerstva vnitra v Praze dne 31. ledna 2000 čj. AS/1-284/2000, původní název fondu Obecní úřad Výrov nahrazen názvem novým Archiv obce Výrov.

III. Archivní charakteristika fondu

Vzhledem k množství dochovaných archiválií fondu bylo pro jeho pořádání upraveno umělé pořádací schéma navržené archivní správou Ministerstva vnitra v metodickém návodu pro pořádání fondu archiv obce pod čj. AS/1-284/00.

Původcem fondu je Obecní úřad Výrov. Časový rozsah vymezují léta 1916-1945 (1950). Posterioresy fondu jsou záznamy v pokladním deníku z let 1945-1950 (inv. č. 20) pocházející z úřední činnosti MNV Výrov. Fyzický rozsah fondu činí 0,40 bm. Jazykem archiválií je čeština. V souladu s přílohou č. 3 zákona č. 499/2004 Sb. byla kniha zápisů ze schůzí obecní rady 1924-1939 (inv. č. 1) zařazena do I. kategorie, ostatní archiválie fondu do II. kategorie. Písemnosti se až na drobná poškození prachem nacházejí ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

Ve fondu MNV Výrov je zařazeno 5 svazků kronik obce z let 1927-2002, a to I. díl z let 1927-1963, II. díl z let 1964-1989, doplněk k I. dílu z období 1941-1945, fotodokumentace z období 1930-2002 a popis obce z let 1941-1945 (částečně vázané a částečně volné listy).

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond poskytuje jen dílčí informace o činnosti obecního úřadu a o společenském a kulturním životě v obci. Větší vypovídací hodnotu pro konec 20., pro 30. a 40. léta 20. století má výrovská obecní kronika uložená ve fondu MNV Výrov, a to zejména I. díl z let 1927-1963, doplněk k I. dílu z období 1941-1945, fotodokumentace z období po roce 1930 a popis obce z let 1941-1945 (částečně ve vázané podobě a částečně na volných listech).

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Výrov 1916-1945 (1950) uspořádala a pomůcku sestavila Kateřina Nová. Úvod k inventáři napsali v lednu 2008 Kateřina Nová, archivářka, a Petr Hubka, ředitel Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky v únoru 2009 vyhotovila Zuzana Kliková.

Přílohy:

Příloha č. 1

Seznam použitých pramenů a literatury:

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. Sechster Band. *Pilsner Kreis*. Prag, 1838.

DUNDERA, J. A. *Království České, staticky-polohopisně popsané*. Praha, 1845.

PALACKÝ, František. *Popis království Českého*. Praha, 1848.

Handbuch der mit a. h. Entschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen mit zugleich Berücksichtigung der mit a. h. Entschliessung vom 4. August 1849 genehmigten politischen Eintheilung. Prag, 1850.

Zevrubný popis rozdělení země království Českého. [Praha], [1854].

Verzeichniss der Orts-gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, [1862].

Seznam míst v království Českém. Praha, 1872.

Seznam míst v království Českém = Orts = Repertorium für das Königreich Böhmen. Praha, 1886.

Seznam míst v království Českém = Orts = Repertorium für das Königreich Böhmen. Praha, 1893.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1907.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha, 1934.

Amtliches Deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren. Prag, 1940.

Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970. Praha, 1978.

VOŽENÍLEK, Jan. *Předběžné výsledky československé pozemkové reformy: Země Česká a Moravskoslezská*. Praha, 1930.

DYK, Jan. *Popis politického okresu Kralovického*. Praha, 1886.

UHLÍŘ, Josef. *Obecní zřízení a řád volení v obcích pro království České*. Praha, 1915.

JOACHIM, Václav. *Řád volení v obcích s prováděcími nařízeními a novela k obecním zřízením*. Praha, 1919.

WEYR, František. *Řád volení do obcí*. Brno, 1920.

KAŇÁK, Josef. *Základy správy obecní, správní příručka českých zemí*. Kutná Hora, 1927.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1931.

ZETEK, František. *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1932.

ZETEK, František Josef. *Kralovice a okolí*. Kralovice, 1933.

KYPR, O. *Obecní zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2005. ISBN 80-7106-709-1.

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850 – 1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, č. 4, s. 249–285.

EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928 – 1948. *Paginae historie: sborník Národního archivu*, Praha, 2006, roč. 14, s. 483–546.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Číslo ev. j.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecní rady	1924 - 1939	K 1
2	Evidenční kniha cizinců	1916 - 1941	K 2
II. Spisový materiál			
II. 1. Registraturní pomůcky			
3	Podací protokol	1943 - 1944	R 1
II. 2. Spisy			
4	Uvedení do funkce	1938 - 1940	N 1
5	Výpisy ze seznamu silničních ochranných pásem	1942	N 1
6	Seznam přidělců	1928	N 1
7	Rozpočty obce	1939 - 1944	N 1
8	Stavební činnost obce	1937 - 1938	N 1
9	Zřízení a provozování rozhlasového přijímače	1943	N 1
10	Zakoupení hasičské motorové stříkačky	1940	N 1
11	Seznam členů honebního výboru	1928	N 1
12	Spis pohořelého Fr. Hromádky	1943	N 1
III. Účetní materiál			
III. 1. Účetní knihy			
13	Hlavní kniha	1932 - 1936	K 3
14	Hlavní kniha	1938	K 4
15	Hlavní kniha	1939	K 5
16	Hlavní kniha	1940	K 6
17	Hlavní kniha	1941	K 7

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Číslo ev. j.
18	Hlavní kniha	1942	K 8
19	Hlavní kniha	1943	K 9
20	Pokladní deník	1924 - 1945 (1950)	K 10
III. 2. Účty			
21	Účetní závěrky a výkaz zápůjček	1939 - 1944	N 2

Název archivní pomůcky: Archiv obce Výrov

Časové rozmezí: 1916 - 1945 (1950)

Počet evidenčních jednotek: 13 (10 úředních knih, 1 podací protokol, 2 kartony)

Počet inventárních jednotek: 21

Rozsah v bm: 0,40 (úřední knihy – 0,16 bm, podací protokol – 0,02
bm, kartony – 0,22 bm)

Stav ke dni: 3. 3. 2009

Zpracovatel fondu: Kateřina Nová

Zpracovatelé archivní pomůcky: Kateřina Nová, Petr Hubka, Zuzana Kliková

Počet stran: 11

Počet exemplářů: 4

Schválila: Martina Matušková

dne 3. 3. 2009 – č. j. SOAP/060-119/2009